

Por. Jan Andrzej Byczkowski ps. "Cedro"
patron 71. Malborskiego Batalionu Lekkiej Piechoty



**71. MALBORSKI
BATALION LEKKIEJ
PIECHOTY**

**im. por. Jana Andrzeja
Byczkowskiego ps. „Cedro”**

Urodził się 8. grudnia 1920 roku natomiast zginął w nocy z 30 na 31 sierpnia 1944 roku podczas Powstania Warszawskiego biorąc udział w desancie kanałami na Plac Bankowy. Poniżej chcemy przedstawić kim był i jak wyglądał jego szlak bojowy, który zaprowadził go do Warszawy, gdzie przyszło mu zginąć bohaterską śmiercią.



Żołnierze 71. Malborskiego Batalionu Lekkiej Piechoty przy symbolicznym grobie por. "Cedro" w 80. rocznicę wybuchu powstania Piotrków Trybunalski 01.08.2024r.

Przyszedł na świat w Piotrkowie Trybunalskim. Jego ojciec Marian Byczkowski był prezesem Towarzystwa Kredytowego Miejskiego w Piotrkowie Trybunalskim, natomiast o matce, Wandzie z domu Cedrowskiej nie mamy dużo informacji. Nie wiemy dokładnie co robiła. Możemy się domyślać, że z uwagi na wysoki status materialny rodziny raczej nie pracowała zawodowo ale zajmowała się domem i opieką nad dziećmi gdyż Jan miał jeszcze siostrę Wandę. Od nazwiska rodzowego matki zapewne też wziął się jego konspiracyjny pseudonim "Cedro". Przed wojną mieszkali w Piotrkowie Trybunalskim w domu przy ulicy obecnie Sienkiewicza. W czasie okupacji rodzina Byczkowskich została przesiedlona do domu przy dzisiejszej ulicy Żeromskiego. Po wojnie nie odzyskali już starego domu gdyż został przejęty przez Urząd Bezpieczeństwa.

Nie znamy wielu szczegółów jak Jan Andrzej, bo takie miał drugie imię, spędził dzieciństwo i młodość. Wiemy, że w 1920 roku uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Piotrkowie Trybunalskim (tam znajduje się jego zdjęcie grupowe). W roku 1930, a więc w klasie

maturalnej, przeniósł się do Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Piotrkowie, gdzie w tym samym roku zdał maturę! Jesienią 1930 roku został przyjęty na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego gdzie studiował do 1933 roku, kiedy to we wrześniu tego roku zrezygnował z uczelni (zabrał dokumenty). W trakcie studiów Byczkowski należał do warszawskiej studenckiej korporacji "Jagiellonia". Od 13 września 1932 roku odbywał służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy w 28 Pułku Strzelców Kaniowskich w Łodzi. Po tym kursie w 1936 roku został awansowany do stopnia ppor. rezerwy piechoty. Studia prawnicze kontynuował dalej w Poznaniu, które ukończył w 1938 roku. Po studiach odbywał roczną praktykę za granicą specjalizując się w prawie morskim. Po powrocie do kraju w 1939 roku rozpoczął pracę w firmie swojego stryja Lucjana w Gdyni i tam zamieszkał na stałe wspólnie z żoną Domicelą Marią. Firma stryja nazywała się "Wartrans". Pracował w biurze i w porcie. Przebywał tam aż do wojny kiedy został zmobilizowany.

Gdy wybuchła II wojna światowa, 29 - letni wówczas Jan Byczkowski został zmobilizowany jako podporucznik rezerwy piechoty i brał udział w kampanii 1939 roku. Walczył w III Batalionie Strzelców Morskich w Gdyni 2. Morskiego Pułku Strzelców (dca III/1/2mps Gdynia-Redłowo). Był to batalion utworzony z żołnierzy morskiej kompani reflektorów, marynarzy, saperów, itd. Dowództwo nad nim objął kpt. Kowrygo. Najpierw przyszło mu walczyć w Gdyni na wzgórzach Orłowa, gdzie po ich zdobyciu przez Niemców, uciekł z konwoju jenieckiego i przedarł się na Oksywie. Walczył tam do chwili poddania się portu, skąd trafił do obozu jenieckiego dla oficerów (Oflagu) w Arnswalde (Choszczno).

Warto wspomnieć jak ciężkie to były walki. W trakcie 19 dni zmagania 2. Morski Pułk Strzelców stracił: 134 oficerów (45% stanu osobowego) i 1556 marynarzy (30% stanu osobowego). O bohaterstwie żołnierzy broniących polskiego Wybrzeża niech świadczy fakt, że za czyny wyjątkowego męstwa okazane podczas wojny obronnej 1939 roku Naczelnym Wódcą w Londynie odznaczył 2. Morski Pułk Strzelców Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari V klasy.

Po zakończeniu walk por. Jan Byczkowski został jeńcem Oflagu II-B Arnswalde gdzie miał numer jeniecki 537 (Polski Czerwony Krzyż). Według relacji syna Tomasza, już jesienią 1940 roku, miał uciec z oflagu. Miał to zrobić wspólnie z pięcioma kolegami wykonując przekop pod rurami kanalizacyjnymi. Dwóch z nich zostało schwytyanych, dwóch przedarło się do Szwajcarii. On będąc w mundurze marynarskim przedarł się do Poznania do rodziny matki. Stamtąd trafił kolejno do Piotrkowa, a później do Warszawy, gdzie przez kilka miesięcy pracował jako tragarz u Hartwiga. Po ucieczce ukrywał się pod zmienionym nazwiskiem Cedrowski (nazwisko panięńskie matki) wraz ze swoją małżonką Domicelą z domu Pendowską, która również ukrywała się pod zmienionym imieniem i nazwiskiem (Maria Daniela Cedrowska). Początkowo małżonkowie przebywali w Radomiu, a następnie przenieśli się do Lublina. W Lublinie od 20 grudnia 1941 roku podjął pracę w Lubelskiej Fabryce Wódek i Likierów. Tam też w maju 1943 roku urodził się im syn Tomasz. Następnie w maju 1944 roku przenieśli się do Warszawy, gdzie mieli przebywać aż do wybuchu powstania. Jak wspomina syn Tomasz: "...Rodzice moi przed powstaniem mieszkali na Pradze przy ul. Skaryszewskiej 6. Matka przez czas powstania była ze mną na ul. Kruczej 8...". Wcześniej w 1940 roku przystąpił do ZWZ (Związku Walki Zbrojnej) przemianowanego później na AK (Armię Krajową) i czynnie się udzielał w jej działalności.

Zaświadczenia o stosunku najmu pracy (służbowym)					pracodawcy i wysokości zarobków ubezpieczonego*)		
Kiedy ubezpieczony rozpoczął pracę (data, miesiąc i rok)	ile wynosi faktyczny zarobek ubezpieczonego (art. 14, 15 ust. 4 i 14 ust. 4 ustawy o ubezpie. społ.)	Czy ubezpieczony jest w stałym związku z pracodawcą (tak/nie)	Czy ubezpieczony wykonał pracę (tak/nie)	Jeżeli z ubezpieczonym zawarto umowę o pracę na czas określony, wpisać datę rozpoczęcia i zakończenia umowy o pracę (dzień-miesiąc-rok)	№ konta pracodawcy w ubezpieczalni społecznej	Nazwa i adres (lims) oraz adres pracodawcy (polecenie)	Data zaświadczenia i podpis pracodawcy
1	2	3	4	5	6	7	8
dn. 20.10.1941.	mis 500 -	tak	nie	-	40243	Lubelska Fabryka Wódek i Likierów w LUBLINIE	20.10.1941 L. Cedrowski
dn. 19.11.1941.	" 500 -	tak	nie	-	40243	Lubelska Fabryka Wódek i Likierów w LUBLINIE	19.11.1941 L. Cedrowski
dn. 20.11.1941.	" 500 -	tak	nie	-	40243	Lubelska Fabryka Wódek i Likierów w LUBLINIE	20.11.1941 L. Cedrowski
dn. 20.12.1941.	" 500 -	tak	nie	-	40243	Lubelska Fabryka Wódek i Likierów w LUBLINIE	20.12.1941 L. Cedrowski
dn. 19.12.1941.	" 500 -	tak	nie	-	40243	Lubelska Fabryka Wódek i Likierów w LUBLINIE	19.12.1941 L. Cedrowski

* Zapisać się w §5 od 4 do 6 przepisów o analogii
 **) W kolumnie 2-aj należy wpisać, zgodnie z kwoty zarobku, słowo: „dalej”
 *) W kolumnie 6-aj należy wpisać, zgodnie z kwoty zarobku, słowo: „dalej”
 *) W kolumnie 7-aj należy wpisać, zgodnie z kwoty zarobku, słowo: „dalej”
 *) W kolumnie 8-aj należy wpisać, zgodnie z kwoty zarobku, słowo: „dalej”

Zachowana Książeczka Ubezpieczeniowa na nazwisko Cedrowski

Od 1 sierpnia 1944 roku walczył jako żołnierz Armii Krajowej w zgrupowaniu "Radosław". Należał do plutonu "Motyla" w batalionie "Czata 49" - po kolei jako dowódca drużyny, dowódca drużyny kurierskiej i od 13 sierpnia dowódca plutonu. Jak podaje w jego biogramie Muzeum Powstania Warszawskiego, poległ 31 sierpnia 1944 roku "w czasie walki desantu kanałowego na Placu Bankowym, podczas nieudanej próby przebicia oddziałów staromiejskich do Śródmieścia". W momencie śmierci miał niespełna 34 lata. W czasie Powstania Warszawskiego pośmiertnie został awansowany do stopnia porucznika.

Jeszcze za życia został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy (nr krzyża: 13068). Wniosek odznaczeniowy był złożony w dniu 17.08.1944 roku. Wystawiony został przez dowódcę batalionu "Czata 49" mjr. "Witolda" z uzasadnieniem: "Wybitnie ofiarny i odważny oficer. Odznaczył się we wszystkich działaniach "Czaty". Wzór ofiarności, poświęcenia i rozsądnej odwagi. - Dwukrotnie dowodził czołową w uderzeniu na Stawki i odwagą swoją i przykładem przyczynił się do wykonania akcji w obu wypadkach." Odznaczenie zostało mu przyznane rozkazem Dowódcy AK nr 507/I z dnia 11.08.1944 roku. Oprócz tego otrzymał również Krzyż Walecznych nadany w dniu 21.08.1944 roku również przez Dowódcę Armii Krajowej rozkazem nr 515/I.

Niestety, wnioski awansowe, które zostały złożone jeszcze za jego życia, nie zostały przed jego śmiercią rozpatrzone. Pierwszy wniosek awansowy został złożony dnia 12.08.1944 roku również przez mjr. "Witolda" - Tadeusza Runge z poparciem dowódcy Grupy "Radosław" mjr. "Bolka" przesłany do Dowódcy Grupy "Północ" płk. "Wachnowskiego". Kolejny wniosek awansowy wystawił dowódca batalionu dnia 17.08.1944r. uzyskując następnego dnia poparcie dowódcy Grupy "Radosław" mjr "Bolka". W uzasadnieniu wniosku dowódca napisał: "Bardzo dobry D-ca, rozważny, opanowany, zdecydowany w wykonywaniu zadań. Dbały o podwładnych. Świeci zawsze przykładem odwagi i poświęceniem". Po raz trzeci mjr "Witold" wystąpił z wnioskiem - tym razem już pośmiertnie - 4.09.1944 roku z następującym uzasadnieniem: "Bardzo odważny, inteligentny, niezawodny w akcji oficer. Cechy te wykazywał w wielu akcjach. Wybitnie przyczynił się do powodzenia nocnego wypadu na Stawki. Zginął na placu Bankowym". Rozkaz o awansie przyszedł jednak już po jego śmierci, a mianowicie 04.09.1944 roku, w dniu złożenia ostatniego wniosku.

Ciało por. Byczkowskiego nigdy nie zostało odnalezione. Po wojnie w rejonie ostatniej akcji "Cedry" szukała go jego matka, ale bez efektów. Symboliczny grób ze spaloną ziemią z Warszawy znajduje się na starym cmentarzu w Piotrkowie Trybunalskim.



Inne informacje:


Cedrowscy to nazwisko jego dziadków od strony matki. Bronisław Cedrowski (Rejent) zm. 6 czerwca 1925 roku oraz Eleonora z Bodurkiewiczów zm. 15 lutego 1933 roku. Ich groby są zachowane w Piotrkowie na starym cmentarzu. Grób babki jest również symbolicznym grobem "Cedry". Na nagrobku widnieje niestety, błędna data śmierci 29.08.1944r.



Powstańcza Odznaka Pamiątkowa

W 1979 roku pośmiertnie przyznano por. Janowi Andrzejowi Byczkowskiemu ps. "Cedro" Odznakę Pamiątkową "Za udział w walkach powstańczych" z numerem 560. Odznakę tę odebrał syn, pan profesor Tomasz Byczkowski.



ARMIA KRAJOWA	Zaświadczenie Nr 560
Dowództwo zgrupowania „Radosław”	Imię JAN
przypisuje	Nazwisko BYCZKOWSKI
ODZNAKĘ PAMIĄTKOWĄ	Pseudonim CEDRO
Za udział w walkach powstańczych	Przydział "CZATA"
od 1 sierpnia do 2 października na szlaku bojowym: WOLA – STARE MIASTO – CZERNIAKÓW – MOBOTÓW	 Dowódca Zgrupowania „Radosław” plk.
1944 r.	Warszawa, 1979 r.

Krzyż Wojenny Virtuti Militari

Krzyż Wojenny Virtuti Militari V klasy (srebrny) - (VM, łac. *Męstwo wojskowemu (cności) dzielności żołnierskiej*) najwyższe polskie odznaczenie wojenne, nadawane za wybitne zasługi bojowe. Jest jednym z najstarszych orderów wojennych na świecie.

Poszczególne klasy orderu mogły być przyznawane w następujący sposób:

Krzyż Wielki - I klasa - mógł otrzymać naczelny wódz za zwycięską wojnę, wyjątkowo już po jej zwycięskim zakończeniu dowódca armii lub wyższy dowódca za całokształt pracy wojennej przy wykazaniu się wybitnymi wynikami w poszczególnych kampaniach;

Krzyż Komandorski - II klasa - mógł otrzymać dowódca armii albo wyższy dowódca, wyjątkowo dowódca grupy, dywizji lub równorzędny, za śmiałe i pełne inicjatywy prowadzenie operacji wojennej, mając duże znaczenie dla przebiegu wojny jak również oficerowi, który przyczynił się wybitnie do rozstrzygającego zwycięstwa;

Krzyż Kawalerski - III klasa - mógł być nadany dowódcy oddziału do dowódcy armii włącznie za nadzwyczajne czyny bojowe lub wybitną inicjatywę, połączoną z umiejętnym i skutecznym dowodzeniem, a wyjątkowo mógł być przyznany oficerowi sztabu za współpracę z dowódcą, jeżeli ta współpraca przyczyniła się do rozstrzygającego zwycięstwa w bitwie;

Krzyż Złoty - IV klasa - mógł być nadany żołnierzowi, który posiadał już Krzyż Srebrny (w wyjątkowych przypadkach ten warunek mógł być pominięty) za umiejętne i skuteczne dowodzenie oddziałem do dywizji włącznie lub za wybitną inicjatywę, zapewniającą duży sukces bojowy;

Krzyż Srebrny - V klasa - mógł być nadany dowódcy za śmiały i pełen inicjatywy czyn bojowy połączony ze skutecznym i umiejętnym dowodzeniem, a także żołnierzowi, który swoim przykładem wpłynął na towarzyszy, doprowadzając ich do wybitnego czynu bojowego lub sam dał przykład niezwykłego męstwa. Krzyżem Srebrnym mogły być także odznaczane za niezwykle męstwo osoby cywilne, oddziały, miasta i inne zbiorowości.

Takie właśnie odznaczenie Krzyż Wojenny Virtuti Militari Srebrny V klasy przyznano por. Byczkowskiemu jeszcze za życia. Niestety nie wiemy czy miał okazję się o tym dowiedzieć, gdyż podczas walk takie informacje nie zawsze docierały do żołnierzy, którzy brali udział w walkach.



Krzyż Walecznych

Krzyż Walecznych (KW) – polskie odznaczenie wojskowe ustanowione w 1920 roku.

Krzyż Walecznych Rozkazem Naczelnego Wodza z 1940 roku ogłoszonym w styczniu 1941 roku został uznany za odznaczenie nadawane za czyny męstwa dokonane w czasie wojny. W rozkazie podkreślono, że *"...każdorazowe nadanie Krzyża Walecznych" może mieć miejsce tylko za określony oddzielny czyn męstwa i odwagi wykazanej w boju*". Rozkaz ten określał tryb nadawania odznaczenia, określał też, że wniosek może składać bezpośredni przełożony żołnierza, co najmniej jednak dowódca kompanii lub oddziału równorzędnego. Odznaczenie nadawał Naczelnny Wódz. W dekreście Prezydenta RP z dnia 20 września 1941 roku określono, że Krzyż Walecznych może być nadawany czterokrotnie. Porucznik Byczkowski również był odznaczony tym odznaczeniem. Raz na pewno, ale w niektórych materiałach spotykamy się z informacją, że miał go nadany dwukrotnie.



Źródła:

<https://forum.historia.org.pl/topic/11963-jan-byczkowski-cedro/>

<https://malbork.naszemiasto.pl/71-batalion-lekkiej-piechoty-w-malborku-stara-sie-o-patrona/ar/c1-9413321>

nota biograficzna w "Zgrupowanie AK RADOSŁAW" Bartosza Nowożyckiego

<https://rcigdynia.wp.mil.pl/historia-2-mps-2018-03-19-4/>

materiały IPN - teczka por. Jana Byczkowskiego ps. "Cedro" - Archiwum Romualda Śreniawa-Szypiowskiego "Czata 49"